DEMOGRAFIA I ECONOMIA

Envelliment, emigració i decreixement: la història demogràfica dels Balcans occidentals està a punt de canviar?

Tim Judah

Pensionistes jugant als escacs a la ciutat de Sarajevo, Bòsnia i Herzegovina, un dia assolellat de gener. Fotografia: Anto Magzan

Al restaurant d'un hotel Hilton, una cambrera kenyana ens agafa la comanda. En un altre Hilton, una dona filipina frega el terra. En un restaurant molt car, les converses són en rus. No hi ha res que cridi l'atenció, oi? Però és que no som a Londres ni a Berlín. La kenyana duu un vestit tradicional serbi i és a Belgrad. Els russos adinerats també són a Belgrad i la dona filipina, a Tirana. Tots són pioners. Fins fa molt poc, els Balcans occidentals només interessaven als migrants com a països de pas en el seu camí cap a la Unió Europea. Eren països pobres, no hi havia feina i la gent intel·ligent emigrava. Però la situació està canviant.

En termes de demografia, els Balcans occidentals i Croàcia han patit els mateixos mals que altres països europeus postcomunistes, però més accentuats. La seva població envelleix de pressa i han patit una forta emigració de treballadors qualificats i no qualificats i també de dones en edat fèrtil. Tenen índexs de natalitat relativament baixos, en part per l'emigració

d'aquestes dones. En comparació amb les zones més riques d'Europa, tenen una salut i una esperança de vida baixes i, fins ara, un índex d'immigració poc significatiu. Els resultats són evidents. La població de pràcticament tots els països de la regió disminueix, l'escassetat de mà d'obra és crònica i ara obren les portes a la immigració. [1].

La situació demogràfica als Balcans occidentals és nefasta i, segons les previsions, algunes poblacions s'hauran reduït a la meitat a finals de segle. Això no obstant, aquestes projeccions només es compliran si les situacions als països determinats es mantenen, cosa que és poc probable. Fa uns quants anys, la població de Polònia decreixia. I, sobre el paper, continua decreixent. Però la realitat és que gran part dels tres milions d'immigrants no consten a les dades oficials i la població està creixent. Romania, on la població s'ha reduït un 18% en els darrers 35 anys, ha obert les portes a la immigració i, com que la seva economia continua creixent, l'era de l'emigració massiva procedent d'aquest país s'ha acabat. Deu anys enrere, aquests canvis no es preveien. Així doncs, tot i que els països dels Balcans occidentals encara estan paralitzats pel descens demogràfic, el seu futur pot diferir de les previsions actuals.

> En termes de demografia, els Balcans occidentals han patit els mateixos mals que altres països europeus postcomunistes, però més accentuats

La població de gran part de la regió està decreixent, però dos països, Montenegro i Eslovènia, en són l'excepció. Malgrat tot, el creixement modest de la seva població es deu exclusivament a la immigració i, en aquest sentit, s'assemblen als països occidentals més rics. A Eslovènia, els immigrants arriben sobretot de les zones més pobres de l'antiga Iugoslàvia, com ara Bòsnia i Hercegovina. I, tot i que passa el mateix a Montenegro, en els últims anys aquest país també ha experimentat l'arribada de milers de russos i persones d'altres nacionalitats. Si s'hi queden, cosa que és una incògnita, canviaran el futur demogràfic del país.

Països petits que es fan més petits

De nord a sud, tots els països de la regió pateixen els mateixos problemes demogràfics, amb l'única diferència que alguns van anys o fins i tot dècades més endavant que els altres pel que fa al lloc que ocupen en les diferents tendències i corbes. Croàcia és el país que va més avançat. Segons el cens de l'any 2011, Croàcia tenia una població de 4,24 milions. El 2021 al cens hi havia registrats 3,87 milions de residents. Així doncs, en només deu anys, la població de Croàcia havia caigut un 9,64%. Això va ser un cop per a la població en general, però no per a qui havia estat seguint les tendències. Durant anys, les estadístiques i els governs de Croàcia havien subestimat oficialment la magnitud de l'emigració des del 2013, any en què el país va entrar a la Unió Europea; havien amagat el tema sota la catifa.

Als anys noranta, durant el conflicte bèl·lic, es va produir una sortida de serbis i una entrada d'aproximadament 200.000 croats de Sèrbia i Bòsnia. Des d'aleshores, però, la població croata s'ha anat reduint a causa de l'emigració i un índex de natalitat baix. A més, és una població que està envellint de pressa. El 1991, l'any en què es va proclamar la independència de Croàcia, el 12% de la població tenia 65 anys o més. El 2021, la xifra pujava al 22,45%. El 1991, el percentatge d'infants menors de 14 anys era del 19%, mentre que el 2021 aquesta xifra havia caigut fins al 14%.

Un avi s'acomiada de la seva neta, que marxa de viatge escolar en un autobús a Zagreb, Croàcia. Fotografia: Anto Magzan

Kresimir Ivanda, demògraf de la Universitat de Zagreb, afirma que, dels més de 400.000 habitants que Croàcia va perdre en els deu anys anteriors al 2021, uns 250.000 haurien emigrat, mentre que la resta es pot atribuir a causes naturals, és a dir, hi va haver més morts que naixements. Tado Jurić, demògraf de la Universitat Catòlica de Croàcia, calcula que des del 2013 han emigrat molts més croats: creu que 310.000 se n'han anat a Alemanya, 20.000 a Àustria i uns altres 20.000 a Irlanda. Si Ivanda té raó, el nombre d'emigrants des de l'any 2013 representa un 6,5% de la població que Croàcia tenia el 2021; si Jurić té raó, el percentatge és molt més elevat. Molts d'aquests croats són joves i estan en edat fèrtil i laboral. I cada cop més famílies han marxat.

Una conseqüència important d'això que passa és la falta de mà d'obra, que ja no es pot compensar important altres exiugoslaus durant la temporada turística. Però a Croàcia no només hi falten cambrers i treballadors de la construcció. El país no pot competir en

matèria de sous per als treballadors qualificats, que han d'emigrar, ni forma prou enginyers i especialistes, de manera que obstaculitza el creixement i desenvolupament d'empreses i sectors d'alt valor.

Croàcia
3,85 milions Població, gener del 2023 (Eurostat)
1,53 fills per dona Índex de fertilitat, 2022 (Eurostat) La mitjana europea és d'1,46 el 2022 (Eurostat)
45,4 anys Edat mitjana, 2023 (Eurostat) La mitjana europea és de 44,5 el 2023 (Eurostat)
77,7 anys Esperança de vida, 2022 (Eurostat) La mitjana europea és de 80,6 (Eurostat)

La veïna Sèrbia està decreixent més o menys al mateix ritme. En el passat, que un país pertanyés a la Unió Europea o no marcava la diferència en matèria d'emigració. Ja no és així. Avui és més fàcil que mai que els ciutadans de països que no formen part de la UE obtinguin permisos de feina i residència a països amb una alta demanda de mà d'obra com Alemanya. D'acord amb el cens del setembre de 2022, la població de Sèrbia era de 6,65 milions, en comparació amb els 7,18 milions del 2011. Això vol dir que s'ha perdut més de mig milió d'habitants o un 7,5% de la població. Abans d'això, entre els censos del 2001 i el 2011, la població de Sèrbia havia caigut aproximadament un 4%. Per tant, la tendència a la baixa s'ha duplicat en els últims deu anys. Aquesta dada no és gens insignificant. La tendència es manté, però s'ha accelerat. Segons les previsions de les Nacions Unides, el 2100 la població de Sèrbia podria ser de només 3,26 milions de persones.

L'índex d'emigració neta de la regió és d'entre 10 i 15.000 persones l'any. En alguns països, el factor principal que explica el decreixement de la població és l'emigració, però en altres, com Sèrbia, no és així. El factor més important que hi ha darrere de la caiguda de la població a Sèrbia és que cada any hi ha moltes més defuncions que naixements. Tot i que alguns serbis van immigrar al país des d'altres zones de l'antiga Iugoslàvia durant els anys noranta, des de llavors no ho han fet gaires més. El 2023, al país es van produir 60.813 naixements i 97.098 defuncions. Per tant, si no tenim en compte la població que va emigrar o immigrar durant aquest període, la població de Sèrbia va perdre 36.285 habitants.

> L'esperança de vida a Sèrbia és la més baixa d'Europa, després de la de Moldàvia

Avui el govern ofereix ajudes a les famílies amb fills per animar-les a tenir-ne més, però costa pensar que aquesta mesura acabi tenint gaire èxit. Dècades d'índexs de fecunditat per sota del nivell de substitució han derivat en una davallada del nombre de dones en edat fèrtil. Entre el 2011 i el 2020, el nombre de dones d'entre 20 i 44 anys es va reduir un 11% i el de dones d'entre 20 i 34 anys, un 17,5%.

Malgrat tot, el problema demogràfic de Sèrbia no és només que no neixin prou criatures. L'esperança de vida a Sèrbia és la més baixa d'Europa, després de la de Moldàvia. En comparació amb altres països europeus, aquesta xifra ha estat estancada durant tres dècades perquè el sistema sanitari no s'ha adaptat per atendre una proporció molt més elevada de gent gran. A Sèrbia, l'alt nombre de morts per problemes cardiovasculars o càncer de pulmó, que és una altra causa important de defunció, és totalment evitable. Segons l'Organització Mundial de la Salut, el 2020 un 39,8% de la població adulta era fumadora, el percentatge més elevat d'Europa. És una qüestió en què els governs poden actuar, però les polítiques per abordar el problema crònic de les morts evitables són inexistents o insuficients.

Sèrbia
6,64 milions Població, gener del 2023 (Institut Serbi d'Estadística)
1,59 fills per dona Índex de fertilitat, 2022 (Eurostat) La mitjana europea és d'1,46 el 2022 (Eurostat)
45,0 anys Edat mitjana, 2022 (Eurostat) La mitjana europea és de 44,5 el 2023 (Eurostat)
75,2 anys Esperança de vida, 2022 (Eurostat) La mitjana europea és de 80,6 (Eurostat)

Pel que fa a Bòsnia i Hercegovina, el problema real és que no hi ha xifres oficials de la població del país. El 1991, just abans de la guerra, la població rondava els quatre milions. Ara es calcula que oscil·la entre els 2,8 i els 3,3 milions. El Fons de Població de les Nacions Unides (FPNU), que va determinar que el 2020 la població de Bòsnia era de 3,46 milions, sosté que entre el 2013 i el 2020 el país va perdre uns 25.000 habitants cada any a causa de l'emigració. En conseqüència, la proporció d'infants a Bòsnia va caure del 22,4% al 19,3% i el nombre de persones de 65 anys o més va passar del 14% al 17,2%, una xifra que es preveu que s'enfilarà fins al 36% el 2050 i fins al 42% el 2070. Alhora, es preveu que la proporció de bosnians en edat laboral, que era del 63,5% el 2020, es desplomi fins al 50% el 2050 i fins al 43% el 2070. Aquests canvis tindran un fort impacte en tots els àmbits, des de l'economia en general fins a les pensions i els serveis socials.

La gent se'n va per molts motius, però a Bòsnia els mals auguris constants que la guerra o el conflicte podrien revifar són un factor important. Amb tot, quan parlem d'elements explicatius, les veus enfadades expressen cada cop més ressentiment, no només cap a les autoritats i les polítiques bosnianes, sinó també especialment cap a Alemanya, per expropiar la mà d'obra bosniana. Hi ha el sentiment que el país pateix una "hemorràgia" d'estudiants, treballadors i infermeres, en particular cap a Alemanya, i que Alemanya "no retorna res". Potser col·labora per ajudar a formar les infermeres, però Bòsnia ha pagat la factura de la resta de la seva formació.

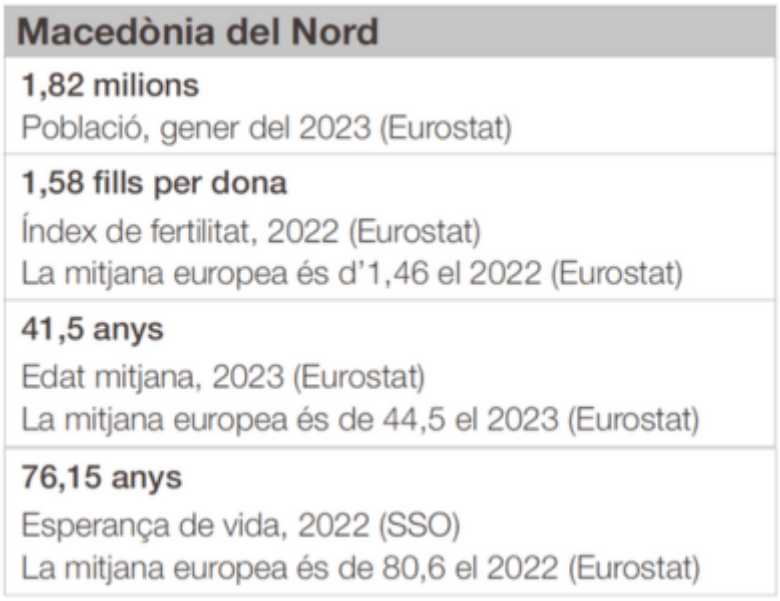

A diferència de Bòsnia, la bona notícia de Macedònia del Nord és que, després del cens del 2021, per fi sabem aproximadament quantes persones viuen al país, informació de la qual no vam disposar durant anys. O almenys això és el que diuen els economistes del país i l'Institut Nacional d'Estadística. Actualment, segons les dades oficials, es calcula que el país té 1,83 milions d'habitants. El 1991, quan es va proclamar independent, Macedònia del Nord tenia aproximadament 1,99 milions d'habitants; és a dir, des d'aleshores ha perdut el 8% de la població. En comparació, Sèrbia i Croàcia han perdut més del 13% de la població en el mateix període i Bulgària, més del 25%.

Segons l'Institut Nacional d'Estadística de Macedònia del Nord, actualment el país perd uns 15.000 habitants cada any, sobretot per l'emigració. Algunes persones, inclosos alguns activistes de la societat civil, es mostren escèptiques davant les xifres de l'Institut Nacional d'Estadística i estan convençudes que la població real s'apropa més als 1,5 milions d'habitants. D'acord amb les previsions de l'Institut Nacional d'Estadística, amb una variant de "fertilitat mitjana", la població de Macedònia del Nord serà d'1,19 milions el 2070.

Com a tot arreu, els macedonis estan envellint. Aquestes estadístiques són semblants a les d'altres països dels Balcans occidentals. Les xifres decreixents es tradueixen en menys alumnes i estudiants cada any. El curs 2022-2023 hi havia 185.099 estudiants a l'educació primària i a secundària, mentre que el curs 2000-2001 n'hi havia 249.375. És una

disminució que frega el 26% en només dues dècades.

A primera vista, Montenegro sembla la raresa de la regió. D'acord amb els primers resultats del cens de l'any passat, la població del país va créixer un 2%. Si ens fixem en les dades preliminars, Montenegro ara té 633.158 habitants o 7.892 persones més que fa una dècada. Però no ens deixem endur per l'emoció. Miroslav Pejović, cap del MONSTAT, l'Institut Nacional d'Estadística de Montenegro, declara que s'està comprovant si algunes persones es van comptabilitzar dues vegades. Encara que el nombre assenyalat sigui correcte, el fet que hi ha al darrere d'aquesta xifra és que més de 96.000 ciutadans estrangers, aproximadament un 15% de la població total, es van registrar com a residents de Montenegro. Sense ells, hauríem observat una forta davallada de la població.

> L'índex de fertilitat de països com Sèrbia, Albània o Kosovo s'ha desplomat, mentre que Montenegro, amb un 1,8, es manté molt elevat

Per a Montenegro seria fantàstic que els estrangers es quedessin al país, però això no és segur. Entre els ciutadans estrangers, hi ha 26.000 russos, 9.762 ucraïnesos i 9.110 turcs. Tampoc no està clar quants d'aquests estrangers són físicament al país, i no hi estan només registrats, ni quants es van incloure en les dades del cens. Això encara s'ha de veure. En altres aspectes, els montenegrins pateixen els mateixos problemes que la resta de la regió.

En el passat, l'índex de fertilitat de Montenegro era molt més proper als índexs elevats de Kosovo i Albània que no pas al de Sèrbia, cosa que era previsible. Actualment, l'índex de fertilitat de tots aquests països s'ha desplomat, mentre que, amb un 1,8, el de Montenegro es manté molt elevat per als estàndards europeus, tot i que és molt inferior al 2,1 necessari perquè es produeixi la substitució de la població. En canvi, a Albània el 2022 la xifra era

d'un 1,21, que no només és l'índex més baix de la seva història sinó també un dels més baixos del planeta. Això no vol dir que les dones albaneses tinguin molts menys fills, sinó més aviat que moltes els tenen a l'estranger.

A principis del 2023, d'acord amb l'INSTAT, l'Institut d'Estadística albanès, la població resident a Albània era de 2,76 milions i disminuïa molt ràpidament. La població d'Albània va arribar al seu màxim, 3,26 milions d'habitants, el 1990; per tant, des d'aleshores s'ha reduït un 15,4%. L'INSTAT preveu que la població arribi als 2,23 milions el 2055. L'INSTAT també ha calculat que el 2020 el nombre de ciutadans albanesos a l'estranger era d'1,65 milions. Això no vol dir, però, que tots emigressin, perquè la xifra inclou els fills dels emigrants, que van néixer i viuen a l'estranger però tenen la ciutadania albanesa. Amb tot, per a un país que no ha viscut cap guerra, és una diàspora enorme per haver-se produït en només trenta anys.

En el passat, els governs de la regió preferien que la gent marxés a l'estranger en comptes de quedar-se al país, sense feina i amb un sentiment de desafecció política. També consideraven els emigrants una font d'ingressos important. Això no obstant, amb el pas dels anys i atès que els ciutadans a l'estranger hi viuen amb les seves famílies, els diners que envien es van reduint. Les xifres d'Albània en són un bon exemple. Segons el Banc Mundial, el 1993, quan al país no funcionava gairebé res, el primer èxode de desenes de milers d'homes joves que enviaven transferències des de l'estranger representava fins a un 28% del PIB. El 2022 aquesta figura havia caigut fins al 9,24%.

El fet que tants albanesos emigrin no només dona lloc a una falta de mà d'obra, sinó que genera grans mancances en els serveis públics, des de la sanitat fins a l'educació. El problema dels professionals sanitaris que abandonen la regió per un sou i unes condicions millors és relativament conegut, tot i que el seu impacte no sempre és tan clar per als estrangers. Si un país balcànic petit com Albània només té deu especialistes d'un camp concret i dos d'aquests especialistes se'n van, això és una reducció del 20%, que va

acompanyada del consegüent increment, possiblement letal, del temps d'espera, o senzillament fa que no hi hagi especialista al lloc on es viu. No es parla tant de l'efecte sobre l'educació, un problema creixent a Albània (i segurament a tot arreu), on, sobretot en algunes zones més pobres com el nord, falten professors de matemàtiques, per exemple.

Albània
2,76 milions Població, gener del 2023 (INSTAT)
1,21 fills per dona Índex de fertilitat, 2022 (INSTAT) La mitjana europea és d'1,46 el 2022 (Eurostat)
38,8 anys Edat mitjana, 2023 (INSTAT) La mitjana europea és de 44,5 el 2023 (Eurostat)
79,1 anys Esperança de vida, 2022 (INSTAT) La mitjana europea és de 80,6 el 2022 (Eurostat)

A Kosovo, el debat normalment gira al voltant de la proporció d'albanesos i serbis i no tant al voltant de les persones. Les dades oficials també han estat poc fiables durant molt de temps, però són més que suficients per demostrar unes tendències demogràfiques clares. L'any 1991, la que aleshores era la província meridional de Sèrbia tenia una població aproximada d'1,97 milions. D'acord amb l'Institut d'Estadística de Kosovo (ASK), el 2022 la població oficial era d'1,77 milions, però, sense unes dades precises sobre l'emigració, els responsables de l'ASK creuen que la xifra real de residents al país és molt inferior. A finals del 2023, apuntaven que la xifra era d'1,5 milions. La previsió actual és que el decreixement de la població de Kosovo està a punt d'accelerar-se. L'ASK afirma que l'emigració i el descens dels índexs de natalitat i mortalitat faran que, a finals d'aquesta dècada, la població de Kosovo hagi baixat fins als 1,2 milions. Si les previsions són encertades, la població de Kosovo s'hauria reduït un 39% en quaranta anys. Kosovo continua sent el país més jove de la regió, però de què serveix això per al futur del país si tants ciutadans joves són a l'estranger?

Un apunt sobre la qüestió ètnica: durant anys s'ha repetit que a Kosovo hi queden uns 100.000 serbis i que l'Església ortodoxa sèrbia ratifica aquesta xifra. Però, si el conjunt de la població de Kosovo està disminuint, és lògic pensar que els serbis també abandonen el país i el Govern serbi sosté que és així. Els responsables de l'ASK creuen que la població sèrbia ha caigut fins a les 65.000 persones i, evidentment, això podria tenir conseqüències en el futur, ja que els serbis tenen un poder desproporcionat en la configuració de la governança de Kosovo, basada en el nombre de serbis que hi havia abans. L'abril del 2024, Kosovo va començar a elaborar un cens, però els líders serbis van demanar a la seva gent que el boicotegessin, com ja havien fet en el passat i com els albanesos de Kosovo van fer

quan els serbis manaven. Per tant, les dades de Kosovo continuaran sent poc fiables.

Kosovo
1,77 milions Població, 2022 (ASK)
1,88 fills per dona Índex de fertilitat, 2022 (CIA World Factbook) La mitjana europea és d'1,46 el 2022 (Eurostat)
31,7 anys Edat mitjana, 2022 (CIA World Factbook) La mitjana europea és de 44,5 el 2023 (Eurostat)
72,2 anys Esperança de vida, 2022 (CIA World Factbook) La mitjana europea és de 80,6 (Eurostat)

Ara arriba un canvi radical

Amb grups cada cop més reduïts de joves que accedeixen al mercat laboral i amb l'increment salarial propiciat per la falta de mà d'obra, la immigració és un altre capítol de la història demogràfica dels Balcans occidentals i Croàcia. Com que Croàcia és el país més ric dels Balcans occidentals i l'únic que pertany a la Unió Europea, és esclaridor observar què hi passa, ja que ens servirà per explorar la regió.

El 2018 el Govern croat va limitar a 39.000 el nombre de permisos de treball per a ciutadans de fora de la UE. Ara s'ha suprimit aquest límit i el 2023 les autoritats van emetre 172.499 permisos de treball i residència. Dos terços d'aquests permisos van anar a parar als sectors de la construcció i el turisme. Pel que fa a les nacionalitats, el 52% va ser per a bosnians, serbis i ciutadans d'altres països dels Balcans occidentals; entre la resta de permisos, n'hi havia 23.493 per a nepalesos, 15.627 per a indis, 10.999 per a filipins i 8.749 per a bengalins. Només en el primer trimestre del 2024, es van emetre 52.196 permisos i el grup nacional més nombrós va ser el dels nepalesos. Les dades no registren les persones de Bòsnia i Sèrbia que també venen a treballar però que tenen la ciutadania croata. La patronal croata (HUP) calcula que, a finals d'aquesta dècada, fins a 400.000 persones estrangeres treballaran a Croàcia.

Fins al 2022, molt pocs estrangers s'instal·laven a Sèrbia durant períodes llargs o curts. Segons el Ministeri de l'Interior de Sèrbia, el 2021 els tres grans grups nacionals eren els xinesos (9.104 persones), els russos (6.285 persones) i els romanesos (3.282 persones). Això no obstant, les dades relatives al nombre de permisos de treball entregats a persones estrangeres dibuixaven una altra imatge. Els xinesos continuaven encapçalant la llista, seguits pels turcs (4.587 persones) i els indis (1.267 persones).

Després que Rússia envaís Ucraïna a principis de febrer del 2022, el panorama s'ha capgirat. Sèrbia és un dels pocs països europeus que no exigeix visats als ciutadans russos; desenes de milers de russos van entrar al país, però es desconeix quants s'hi han quedat. A la premsa s'arriba a parlar de 200.000 persones, però aquesta xifra és absurda, segons Maksim Samorukov, membre del think tank Carnegie Endowment, que era un d'aquests migrants russos abans de traslladar-se a Berlín: "La meva estimació és que el nombre de russos a Sèrbia és significatiu, però molt inferior que a Geòrgia o Armènia. Potser n'hi ha 60.000 o 70.000, o fins i tot menys. Però, insisteixo, no és més que una conjectura".

> La migració vinculada a la mà d'obra ha començat, però encara no se sap quina part esdevindrà immigració permanent

A mitjan 2023, en informes de premsa, s'afirmava que aproximadament 30.000 russos tenien permís de residència, però fins i tot sense aquest permís es podia travessar la frontera a un país veí i tornar immediatament per "renovar" un visat turístic caducat. L'arribada de russos majoritàriament formats va ser aplaudida a Sèrbia, on es recordava que, després de la Revolució Russa, milers d'exiliats russos blancs s'havien establert a Sèrbia i Iugoslàvia i van fer grans aportacions a molts sectors, com ara l'educació, l'arquitectura i les forces armades.

A la resta de països de la regió, la migració vinculada amb la mà d'obra ha començat, però encara no se sap quina part esdevindrà immigració permanent. Tanmateix, és evident que comença un nou capítol. Les més de tres dècades que han passat des de la desaparició de Iugoslàvia han suposat més de trenta anys de davallada demogràfica incessant per a gran part del territori de l'antic estat. Tot i que una part es podria atribuir a les guerres dels anys noranta, seria un error carregar-los la culpa de tot. La davallada demogràfica d'Albània, Bulgària i Romania ha estat encara pitjor. Ara el creixement econòmic de Romania, Polònia, la República Txeca i altres països excomunistes ha estat en gran mesura la causa del final del període d'emigració massiva i fins i tot ha animat els antics migrants a tornar. Aquests països han obert les portes de bat a bat a la immigració i és molt probable que els països dels Balcans occidentals segueixin els seus passos, alguns més aviat que altres.

De moment, cap país de la regió no té una política d'immigració degudament proactiva, sinó que tots es limiten a reaccionar a les demandes laborals. A Croàcia, segons el demògraf Kresimir Ivanda, "la gestió que volem fer de les migracions futures és una mena de tabú". Esquivar el tema, però, no és una política sostenible, "perquè Croàcia necessitarà cada cop més immigrants cada any". I el que és aplicable a Croàcia avui ho serà també a la resta de la regió en els propers anys. Actualment, Croàcia és a la cúspide d'un canvi que també s'està produint a Eslovènia, Romania i Polònia. Això vol dir que el futur pot ser semblant al d'Itàlia, un país d'emigrants fins a la dècada dels setanta que ara és un país que rep immigrants, tot i que els italians amb estudis continuen emigrant a causa d'uns salaris poc competitius i les escasses perspectives professionals. "Crec que això és el que

està passant", diu Ivanda.

Els polítics dels Balcans occidentals encara inverteixen molta energia a debatre sobre els mateixos temes que als anys noranta. El problema és que el món ha avançat i els seus països estan canviant de maneres que no havien previst (o que es van negar a preveure). Amb un nombre de dones en edat fèrtil cada cop més baix, fins i tot sense l'emigració, els seus països envellirien i decreixerien encara més cada any. Ara la immigració els ofereix les oportunitats i els reptes que els seus homòlegs ja afronten a països més rics. La seva resposta determinarà el futur de la regió, de la mateixa manera que ja ha determinat el present de gran part de la resta d'Europa.

REFERÈNCIES I NOTES

1 — Les fonts de totes les dades d'aquest article són l'Eurostat i els Instituts Nacionals d'Estadística de cada país.

Tim Judah
Tim Judah és periodista i escriptor. Cobreix els Balcans, Ucraïna i altres regions per al diari *The Economist*. Ha participat al projecte Europe's Futures a l'Institut de Ciències Humanes de Viena (IWM). Ha treballat per a grans publicacions i emissores, especialment com a corresponsal de guerra per al *New York Review of Books* en conflictes com el de l'Afganistan i el d'Ucraïna. El 2022 va ser finalista del premi Bayeux Calvados-Normandy dirigit a corresponsals de guerra. Ha escrit tres llibres sobre els Balcans: *The Serbs: History, Myth and the Destruction of Yugoslavia* (1997); *Kosovo: War & Revenge* (2000) i *Kosovo: What Everyone Needs to Know* (2008). El 2009 va ser professor visitant agregat a l'Institut de Recerca sobre el Sud-est d'Europa de la London School of Economics (LSE), on va crear el concepte de la "iugosfera". El 2016 va publicar *In Wartime: Stories from Ukraine*. La primavera del 2024 va acabar d'escriure un llibre sobre demografia i el declivi de població al centre, l'est i el sud-est d'Europa.